

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ҒЫЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«ҒЫЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

322.	Рамазанова Ж, Нұрлан А, Жайсанбаева А. «Бұлтты технологияларды пайдалану кезіндегі тәуекелдер мен қауіпсіздік шараларын зерттеу»	1430
323.	Сахатбекқызы Т., Бахтиярқызы Т.А. «IoT құрылғыларының желідегі қауіпсіздігін қалай қамтамасыз етуге болады: стратегиялар және packet tracer көмегімен модельдеу»	1434
324.	Серғазы М. «Повышение производительности разработчиков с помощью интегрированных искусственных интеллектов и соображения кибербезопасности»	1440
325.	Султанов А.М. «Стеганография в кибербезопасности казахстана»	1443
326.	Танатаров Е., Іргебай С., Султанов А. «WI-FI желісінде шақырылмаған қонақтарды автоматты түрде анықтау жүйесі»	1447
327.	Таубай М.Е. Раматуллаев Ә.А. «Фишинг: желідегі beef әдісі арқылы алдау және одан сақтану»	1452

СЕКЦИЯ 3 ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

		ПОДСЕКЦИЯ 3.1 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ БИОЛОГИИ	
328.	Акимкара А.Б.	Гербарийдің ботаникалық зерттеулерде қолданылуы және гербарий қорындағы кеппе шөптің қалыптасу ерекшеліктері	1457
329.	Ақылбек А.	Астана қаласындағы ботаникалық бағының ландшафттағы <i>geranium sanguineum</i> биологиялық ерекшеліктеріне сипаттама беру	1459
330.	Әділхан Ж.	Мобильді байланыс пен қолданбалардың адамның мінез-құлқына әсерін анықтау	1463
331.	Базарбаева Қ.	Жасөспірімдерде девиантты мінез-құлықтың даму қаупі	1467
332.	Байдосова А.Б.	Методика использования игровых технологий на уроках биологии	1471
333.	Байдосова А.Б.	Актуальные проблемы современной биологии с использованием игровых технологий в образовании	1474
334.	Ғазизова Ә.	Сәулеленген егеуқұйрықтардың бүйректеріндегі морфофункционалдық өзгерістерді салыстырмалы бағалау	1477
335.	Еркін З.Б.	Биология сабақтарында оқушылардың сыни ойлау қабілетін жетілдіруде блум таксономиясын пайдалану	1482
336.	Жанабергенова	Кенеттен жүрек өлімі: генетикалық аспектілері	1486

	А.Ә.	және алдын алу шаралары	
337.	Жанакулова Н.А.	Өсімдіктердің әртүрлі орта жағдайларына байланысты экологиялық топтарға бөлінуі	1491
338.	Жумагалиева Н.Б.	Ақмола облысы көлдері балықтарының салыстырмалы морфологиялық талдауы	1494
339.	Жұмахан Г.Ж.	Егеуқұйрықтардағы радиацияға жауап ретінде митохондриялық ақуыздардың өзгеруін зерттеу	1497
340.	Ибрагимова М.А.	Mir-29a-3p в качестве перспективного неинвазивного биомаркера радиационного поражения	1501
341.	Калапбергенова Д.Б.	Биология студенттеріне жоғарғы математиканы оқытудың ерекшеліктері	1506
342.	Калиева А.Б.	Жатақханада тұратын бірінші курс студенттерінің психикалық денсаулығын зерттеу	1509
343.	Куанышев С.Н.	Солтүстік қазақстан облысыны (Уәлиханов ауданы) өсімдік жамылғысының ерекшеліктері	1513
344.	Кутинбаева С.Б.	Орта мектеп оқушыларының биология сабақтарында инновациялық технологияларды пайдаланудың ерекшеліктерін зерттеу	1516
345.	Кушурова А.А.	Сравнение психофизиологических особенностей развития учащихся частной и общеобразовательной школы	1520
346.	Қанибайқызы Е.	Агробион препаратының жаздық бидай өсімдігінің өсуі мен дамуына әсері	1524
347.	Қойлыбай А.С.	Ақмола облысындағы далалық сәлбенді (<i>salvia stepposa</i>) мәдениеттендіру жағдайында өсіп - даму ерекшеліктерін зерттеу	1527
348.	Минуар С.М.	Жамбыл облысы перспективті құрамында эфир майы бар дәрілік өсімдіктер <i>tanacetum vulgare</i> және <i>achilleamille folium</i> дамуының биологиялық ерекшеліктері	1530
349.	Молдабаева Т.Е.	Vinom school мектептерінің биология сабақтарында upgrade технологияларын пайдалану тиімділігін зерттеу	1533
350.	Мұратқызы С.	Жамбыл облысының ландшафтарындағы қалампырлар (<i>caryophylloideae juss</i>) тұқымдасының өсуіне диатомиттің әсерін зерттеу	1537
351.	Мырзагелді Е.Қ.	Мектеп оқушыларының морфологиялық және психофизиологиялық ерекшеліктеріне білім беру мамандығының әсері	1540
352.	Назым Ә.Ж.	Актуальные проблемы лабораторных и практических работ по биологии в школах республики казахстан	1543
353.	Ниетуллаева А.А.	Биология сабақтарында STEM технологиясын қолданудың маңызы	1546
354.	Сальменова А.А.	Қоршаған ортаға бейімделуіне байланысты <i>fragaria vesca</i> l. анатомиялық ерекшеліктері	1551
355.	Сейпулла А.С.	Современные подходы к стимулированию хондрогенеза	1556
356.	Соломко Л.Р.	Митохондриальная дисфункция как молекулярная основа клеточного старения	1560

357.	Стамқұлова Б.А.	Көкшетау қаласы урбанофлорасының таксономиялық анализі	1565
358.	Султан А.А.	Әртүрлі спорт түрлерімен айналысатын студенттердің физикалық даму көрсеткіштерін зерттеу	1569
359.	Товкумова А.С.	Бронх демікпесі және созылмалы обструктивті өкпе ауруы айқас синдромы кезіндегі иммуноглобулин е деңгейін зерттеу	1573
360.	Тоқтасын Н.М.	Биология сабағында танымдық қызығушылықты белсендірудің жолы ретінде виртуалды зертханаларды пайдаланудың тиімділігі	1577
361.	Хажайхан А.	Экологиялық және климаттық факторлар контекстінде ақмола облысы фитомасса қорлары мен өнімділігінің өзгеруі	1581
362.	Хусаинов А.Т., Адырбек Ә.С., Дурмекбаева Ш.Н.	Гуминдік препараттардың жаздық бидай тұқымдарындағы физиологиялық-биохимиялық процестерге және морфологиялық өзгерістерге әсері	1584
363.	Nursagat A.	Cognitive and physiological foundations of visual perception: the role of infographics in education	1587
364.		ПОДСЕКЦИЯ 3.2 СОВРЕМЕННЫЕ ВОПРОСЫ БИОТЕХНОЛОГИИ И БИОМЕДИЦИНЫ	
365.	Арғынғазина А. Б., Картаева А. Б.	Балықтарды өсіру кезіндегі судың физика-химиялық құрамын салыстырмалы талдау	1592
366.	Бекболат Б., Самат А. Т., Слепкова Н. Н., Курманбаева А. Б.	Аудандастырылған арпа сорттарына сипаттама	1595
367.	Берікова М.С., Тулегенова Ж.А.	Алма ағашының цитоспороз ауруын анықтау	1598
368.	Билялов Ә. Р.	Особенности подготовки различных органов <i>Clarias gariepinus</i> для оценки содержания МО-ферментов	1601
369.	Дробова В. А.	Сравнительный анализ использования пероксида кальция и дубильной кислоты для улучшения выхода выклева жаброного рачка <i>Artemia parthenogenetica</i>	1604
370.	Ергазы Б.	Антагонистическая активность штаммов <i>Bifidobacterium bifidum</i> , выделенных из фекалий семидневного младенца, в отношении <i>Staphylococcus aureus</i>	1608
371.	Ерлан Қ.Е., Тауекел Ж.К.	Балықтардың әртүрлі қоректендіру жағдайларындағы өсу параметрлерін бақылау	1611
372.	Жұмабек А.Б., Базарбаева К. Ж., Акбасова А. Ж.	Отандық бидайдың өсуіне салицил қышқылы мен топырақтағы молибденнің әсерін зерттеу	1615
373.	Камали А. С.	Жарма негізіндегі таңғы құрғақ асты өндіру	1619

		технологиясында қолдануға арналған пробиотикалық қасиетке ие микроағзаларды зерттеу	
374.	Қамиден А.А., Молдабай М.Ж.	Изучение состава активного ила в биологической очистке сточных вод	1622
375.	Калиева А. Б.	Солодка как источник фармакологически активных соединений: традиционные и биотехнологические подходы	1625
376.	Құдайбергенова Н.Қ.	Физиологические функции кремния в диатомите и особенности его взаимодействия вместе с кормами рыб	1628
377.	Машан З., Жарылқап А.	Құлаққаптың адам денсаулығына әсері	1630
378.	Маликова А. Ж., Бейсенбаев Р. А.	Изучение влияния гипоксических условий воды на содержание МО-ферментов в различных органах рыб	1634
379.	Мұрат Қ.С.	Тилапияны тиімді азықтандыру стратегиясының негізі	1637
380.	Нургазиева Ж.Н., Тулегенова Ж.А.	Пробиотикалық микроорганизмдер көмегімен ешкі сүті мен сиыр сүтінің комбинациясынан био-йогурт жасау және оның тағамдық құндылығын анықтау	1640
381.	Нұрбекова А.А, Қалауиева Н.Қ.	Роль хелатных комплексов микроэлементов в составе диатомита в повышении питательной ценности мяса рыб	1645
382.	Сағидолдина Н. К., Базарбаева Қ. Ж., Акбасова А. Ж.	Гидропоникалық жағдайда бидай мен арпаның өсуіне ауыр металдардың әсерін зерттеу	1648
383.	Сағидолда Н. Е.	Балық шаруашылығы өнімдерінің сапасына қоректендіру ерекшеліктерінің әсері	1652
384.	Сағынбаева Д. А.	Современные вызовы и перспективы биотехнологии и биомедицины: от генного редактирования до персонализированной медицины	1655
385.	Тәжібай Д. Б., Талгатбекова Д. С.	Балықтарды әртүрлі жағдайларда өсіру кезіндегі азотты қосылыстардың құрамын салыстырмалы талдау	1657
386.	Уалихан А. С., Тулегенова Ж.А.	Әр түрлі сүттерден зең саңырауқұлағы көмегімен ірімшік технологиясын жасау және салыстырмалы зерттеу	1662
387.	Узбеков А.Б., Масалимов Ж. К.	Связь между антиоксидантной активностью и пигментным составом микрорзелени бобовых культур, выращенных гидропонным способом.	1667
388.	Alpamys A., Aldibay S.	Genetically engineered modified microorganisms in the food industry	1670
389.	Dairov A.K.	Efficacy of preconditioned human umbilical cord blood mesenchymal stem cells in a mouse model of psoriasis	1674
390.	Meshtayev D.T.	Variant calling of <i>M. tuberculosis</i> samples	1679

391.		ПОДСЕКЦИЯ 3.3 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ	
392.	Анатолий Р.Қ.	Жайық өзені жайылмасындағы <i>Populus l.</i> туысына биоморфологиялық талдау және сыртқы әсер етуші факторлар	1683
393.	Ашиков М.М.	Анализ пространственного распределения гидрохимических классов качества поверхностных вод в Казахстане с 2019 по 2023 год	1686
394.	Ашиков М.М.	Расчет индекса загрязнения р. Сырдария на территории республики Казахстан с 2019 по 2023 год	1689
395.	Байдаулетов Д.С.	Оптимизация и моделирование выбора деревьев для высадки в северных регионах республики Казахстан с целью достижения углеродной нейтральности	1692
396.	Беляева Д.А.	Возможности применения в бальнеологических целях сточных вод доменного цеха	1695
397.	Болат А.Б.	Каркаралы ұлттық табиғи паркіндегі беталыс көлінің су құстарының алуан түрлілігі	1698
398.	Елепберген М.Е.	Влияние энергоэффективности зданий на рост плесени и микроклимат помещений	1703
399.	Жалгасбаев К.Ж.	Өнеркәсіптік суларды тазарту жолдары	1708
400.	Жиналинова А.С.	Современные подходы к изучению, классификации и применению сапропеля: обзор отечественных и зарубежных исследований	1710
401.	Жұмабекова М.М.	Астана қаласында қатты тұрмыстық қалдықтардың жинақталуы және оны залалсыздандырудың барысы	1713
402.	Калиев Н.С.	Определение ПДВ газов для снижения воздействия на окружающую среду на примере ТОО ГРЭС "Kazakhmys energy"	1718
403.	Марчук Е.В.	Сравнительный анализ накопления тяжелых металлов в различных почвенных горизонтах агроэкосистем с. Егиндыколь, Акмолинской области	1721
404.	Нургожина А.Е.	Сценарная оценка потенциала сокращения выбросов парниковых газов в регионах Казахстана	1724
405.	Пак А.Е.	Сравнительный анализ методов экологического обучения учащихся младших классов	1729
406.	Пак А.Е., Калиева Г.Т.	Фиторемедиация как способ очистки почвы в районах теплоэлектростанций: сравнительный анализ растений-гипераккумуляторов	1734
407.	Хабдразаков А.К., Ислямов Э.Н.	Влияние Tiktok-видео на экологическое обучение: перспективы микрообучения	1739
408.	Daribayev A.Zh.	Melafen: innovative plant growth regulator	1744
409.	Ibrayeva A.	Phytoremediators as a basis for the production of fuel	1746

		pellets: ecological and technological aspects	
410.	Mirzabekova M.Zh.	Bioecological features of representatives of the nightshade family (<i>Solanaceae</i> Juss.)	1749
411.	Yelesizova A.B.	Issues of ecological stability of natural pastures	1753
412.		ПОДСЕКЦИЯ 3.4 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ НАУКИ О ЗЕМЛЕ	
413.	Абдрашова Т. А.	Астана агломерациясының жасыл белдеуін зерттеудің теориялық негіздемесі	1756
414.	Адирбай С., Аябекова М.	Маңғыстау облысы геожүйелерінің құрылымдық ерекшеліктері	1759
415.	Алдашова А. Ж.	Шідерті өзен алабы геожүйесінің құрылымдық ерекшеліктері	1763
416.	Аманжолова А. Б.	Солтүстік Қазақстан облысының тамақ өнеркәсібінің даму жағдайы	1767
417.	Ахметбекова Г. С.	Теоретические основы районирования территорий туристических зон	1772
418.	Аябекова М., Адирбай С.	Қызылорда қаласындағы атмосфералық ауасының ластануы	1779
419.	Әмірханова Ж. А.	Арал ауданының әлеуметтік-экономикалық даму перспективаларын бағалау	1783
420.	Болатбекқызы Ж.	Абай облысының қазіргі заманғы демографиялық мәселелері	1788
421.	Дабылбаева А.	2018-2024 жылдар аралығындағы Ақтөбе қаласының жерді пайдалану өзгерістерінің динамикасы	1792
422.	Даметова Г. Н.	Терісаққан өзені алабындағы NDVI негізінде С-факторды анықтау	1798
423.	Дастанбекова Ж. Р.	Талдықорған қаласының қазіргі экономикалық-географиялық әлеуеті	1803
424.	Елшатқызы Н.	Табиғатты қорғау әрекеттерін реттеу үшін қашықтықтан зондтауды қолданудың артықшылықтары	1808
425.	Ералы А. А.	Шығыс Қазақстан облысының ауылшаруашылық алқаптарын ГАЗ технологиясы арқылы анықтау	1813
426.	Есмуханова М. Т.	Оценка антропогенной нагрузки на геосистемы Карагандинской области	1816
427.	Кудайбергенова А. Р.	Геоэкологическая оценка деградации почв и агроландшафтов Северо-Казахстанской области: диагностика, мониторинг и пути устойчивого восстановления	1819
428.	Қуаныш А. Р.	Ақтөбе облысының табиғи-ресурстық әлеуетін бағалау	1824
429.	Қуанышбек А., Мукатов Д.	Қазақстанның бірыңғай уақыт белдеуіне ауысуы. Әлеуметтік, экономикалық және медициналық аспектілер	1828
430.	Құттымұратова А. Қ.	RUSLE теңдеуі негізінде Аса өзені алабында С факторын анықтау	1832
431.	Матаева А. Т.	Жамбыл облысының ерекше қорғалатын аумақтарындағы экологиялық туризм	1836

432.	Мокиенко А. В.	Исследование особенности синантропной флоры районов города Астаны	1840
433.	Муратова А. Б.	Қаратал өзені алабы геожүйесінің құрылымдық ерекшеліктері	1844
434.	Мустозяпова Н. И.	Влияние разработки Экибастузкого угольного бассейна на ландшафт и экологическое состояние региона	1848
435.	Мухамеджанов М. Е.	Қостанай қаласының ландшафттарына су тасқының әсері	1856
436.	Мұрат А. М.	SAVI индексі негізінде Зеренді ауданының өсімдік жамылғысын зерттеу	1863
437.	Мұратбек А. Е.	Алматы қаласының қызмет көрстету саласының географиясы	1869
438.	Омаров М. К.	Павлодар облысының аумағында өрттердің таралу ерекшеліктері	1874
439.	Орынбасар Р. А.	Жамбыл облысы халқының қазіргі жағдайдағы көші-қон үдерістері	1877
440.	Оспан Н. М.	Солтүстік Қазақстандағы орман алқаптарының табиғи таралуы және олардың қазіргі кездегі жағдайы	1881
441.	Рахманова А. Ә.	Қазіргі кезеңде Ақтөбе облысының кешенді демографиялық типологиясы	1885
442.	Сағынғали С. А.	Алматы облысындағы өнеркәсіптің басымдылық салаларының қазіргі жағдайы мен болашағы	1890
443.	Саметханова А. Т.	Шығыс Қазақстан облысы көлдер геожүйесінің құрылымдық ерекшеліктері	1895
444.	Сәулет Е.	Шығыс Қазақстан облысы геожүйелеріне антропогендік жүктемені бағалау	1899
445.	Темірханова Н. Ә.	Денсаулық сақтауға бағытталған урбозкожүйелік қызметтердің әлемдік тәжірибелерінің географиялық ерекшеліктері	1904
446.	Токбаева А. Е.	Қазақстанның дала зонасының ерекше қорғалатын табиғи аумақтарының биоәртүрлілігін кеңістік талдау.	1909
447.	Төлегенова Т. Қ.	Ойыл өзені алабы геожүйесінің физикалық-географиялық ерекшеліктері	1914
448.	Төлеуова Р. Қ.	Маңғыстау мен Үстірттің киелі үңгір атауларын зерттеу және қалпына келтірудің географиялық мәселелері	1918
449.	Тілеухан Д. Ғ.	Дала экожүйелеріндегі биоалуантүрлілікті мониторингілеуде жасанды интеллектті қолдану: орнықты даму перспективалары	1923
450.	Тілеухан Д. Ғ.	Жасанды интеллектті қолдану арқылы Қазақстандағы шөлейттену процесін бақылау	1929
451.	Ұзақбаев Б. А.	Қызылорда облысы өнеркәсіптік кешенінің даму географиясы	1936
452.	Черепанова Ю. В.	Региональные исследования накопления углерода в лесных экосистемах на примере Алтайского края	1939
453.	Shukirkhan A., Orynassarova G.	Research of geoecosystems of the geomorphological structure of the Chingirlau district of the West Kazakhstan region	1943

454.		ПОДСЕКЦИЯ 3.5 МЕТОДЫ И МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ГЕОГРАФИИ	
455.	Азимбай Н.С.	Мектеп географиясын оқытуда геоақпараттық технологияларды қолдану арқылы зерттеушілік құзіреттілікті қалыптастыру	1949
456.	Айтқұл А. Ж.	Мектеп географиясын оқытуға арналған гаж бағдарламалары: салыстырмалы талдау және мүмкіндіктері	1952
457.	Баймухамедова А.Ж.	10 сынып география пәні бойынша «Астана қаласының экологиялық мәселелері» атты факультативтік курс бағдарламасының маңыздылығы	1957
458.	Балпекова Д.А.	География пәні бойынша факультативтік курстардың маңыздылығы	1961
459.	Беспалинов Н.М.	SMART-технологияларын 10-11 сыныптарда географияны оқытуда кіріктіру	1966
460.	Бигалим С.	География сабақтарында белсенді оқыту әдістерін қолдану арқылы оқушылардың құзыреттілік қабілеттерін арттыру	1971
461.	Джумабаева С.Е.	Заманауи картографиялық әдістер	1975
462.	Жамбул Г.Б.	Использование ролевых игр на уроках географии	1979
463.	Жумабаев Д.С.	География сабағында экологиялық тәрбие беру әдістемесі	1983
464.	Карпета В.Г., Маклюк Р.Р., Молдыбаев С.З., Уразбаева Р.С.	Реализация школьного проекта «Изучаем географию Казахстана».	1986
465.	Қасым Е.Ж.	Мектеп оқушыларының табиғат қорғау құзыреттілігін қалыптастыру жолдары	1990
466.	Құнаш А.А.	Мектеп географиясында оқушылардың мәдени-географиялық құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері	1994
467.	Мененбай А.Н.	«Қазақстан географиясы сабақтарында білім алушыларға экологиялық білім берудің теориялық негіздері»	1999
468.	Набидоллаева А.А.	География сабақтарында оқушылардың оқу-танымдық белсенділігін арттыру формалары мен технологиялары	2003
469.	Накыпова Ә.Қ.	География пәні сабақтарында оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту	2008
470.	Сәндібай Н.А.	Изучение геополитических проблем центральной азии в школьной географии	2011
471.	Солтанғазина А.С.	География сабақтарында экологиялық білім қалыптастырудың маңыздылығы	2015
472.	Таған Ә.С.	Түркістан облысының ауыл шаруашылығы географиясы» атты факультативтік курс бағдарламасының маңыздылығы	2022
473.	Тілеужан Б.Н.	Географияны оқытуда заманауи сандық әдістер мен интерактивті технологияларды қолдану	2026

474.	Ширенова Ж.С.	Өлкетану қағидаты негізінде 7 сынып географиясын оқытуға қатысты тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың нәтижесі	2031
475.		ПОДСЕКЦИЯ 3.6 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ ГИДРОЛОГИИ	
476.	Айтенова Ә.Н.	Водный кризис в засушливых регионах Казахстана: последствия и пути решения	2036
477.	Алдинов Р.Б.	Наводнения в Казахстане: причины, последствия и методы борьбы	2040
478.	Габдулла Н.М.	Arcgis бағдарламасында гидрографиялық желіні құру әдістері	2043
479.	Дәулеткелді А.С.	Дефицит пресной воды в казахстане	2048
480.	Дүйсен А.Е.	Подземные воды и их распределение по регионам Казахстана	2051
481.	Жаманқұл А.М.	Новые экологические конструкции гидротехнических сооружений	2053
482.	Құрманғалиева А.Қ.	Каспий теңізінің солтүстік-шығыс бөлігіндегі желкөтерме және желшегерме құбылыстарын модельдеу	2057
483.	Кулатаева К.Д.	Оценка влияния антропогенных факторов на озеро Балкаш	2060
484.	Ноғайбек А.	Қазақстандағы су тасқыны мен су тасуын болжау жүйелеріндегі гаж технологиялары	2065
485.	Өтегенұлы А.	Физико-химическое исследование процессов солеобразования воды озера балкаш и влияние на него реки иле	2070
486.	Рымбаева Р.Б.	Современное экологическое состояние озера Балкаш	2075
487.	Ташева Е.А.	Применение нейросетевой модели lstm для прогнозирования стока реки Сырдарья в южных регионах Казахстана	2079
488.	Таурбаева Н.К.	Моделирование изменений стока реки Ертис в условиях маловодных лет	2081
489.	Тлеуғабыл Ж.А.	Применение искусственного интеллекта в прогнозировании паводков	2087
490.	Толыбаева Д.Б.	Моделирование речного стока с использованием модели hbv: прогнозирование и валидация	2089
491.	Торбаева А.У.	«Иртыш – трансграничная водная артерия: вызовы, перспективы и управление ресурсами»	2092
492.	Baizhigit T.Y.	Mapping Tien Shan Glaciers and Their Impact on the Ile River	2095
493.	Otegenuly A.	River basin mapping methods and identification of river basin sections in the arc gis programme	2099
494.	Satbekova A.B.	The use of gis technologies for flood risk analysis and modeling in Kazakhstan	2105
495.	Satbekova A.B.	Hydrological analysis and water balance of the Kalzhyr river basin	2108
496.	Tolybayeva D.B.	Modeling of river flow formation processes	2111

497.	Тоханбайева С.Т.	Microplastic – a macroproblem of the world ocean	2113
498.		ПОДСЕКЦИЯ 3.7 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ХИМИЧЕСКОЙ НАУКИ	
499.	Адылканова А.А.	Мұнай-су жүйесін бөлуге арналған PMS-BC-қапталған меламинады спонж негізіндегі сорбент	2117
500.	Айтбайұлы Н.	Химия сабақтарында кәсіби бағдарлауды қалыптастыру	2119
501.	Асан Н.Ә.	STEM – білім беру аясында ұлттық педагогика элементтерін қолдану	2123
502.	Әзілхан Т.Ә.	Заманауи мектепте химияны оқытудың экологиялық аспектілері	2128
503.	Бахытжанова Ж.Б.	Жұқа пленкалы литий-ионды аккумуляторларға арналған SnO ₂ анодты материалды синтездеу және электрохимиялық қасиеттерін зерттеу	2131
504.	Бекмаханова А.С.	LATP қатты электролитін синтездеу және электрохимиялық қасиеттерін зерттеу	2135
505.	Биктасова А.С.	Минералды сорбенттердегі диспрозий иондарының адсорбциялық процестерін зерттеудегі кинетикалық модельдерді талдау	2140
506.	Болатбек М.	Биологиялық ыдырайтын полимерлердің синтезі мен экологиялық және өнеркәсіптік маңыздылығы	2143
507.	Бөкенова А.Б.	Мыс қорытпалы катализаторымен антрахинонды гидрлеу процесін зерттеу	2149
508.	Ғұбайдолла З.Қ.	Химия сабағында оқушылардың белсенділігін арттырудағы модульдік оқытудың рөлі	2154
509.	Еримбет Б.Д.	Химияны оқытудағы инновациялық әдістердің білім алушылардың оқу жетістіктеріне ықпалы	2157
510.	Жетенова М.С., Дәуметова С.Т.	Биоорганоминеральные пестициды: разработка и исследование их свойств	2161
511.	Жұмағұл А.А.	Куркуминнің флуоресценттік қасиеттері: еріткіштің спектрлік сипаттамаларға әсері	2164
512.	Кароматов С.А., Ганиев Б.Ш.	Потенциальная биологическая активность оснований Шиффа, основанных на бензалацетоне и бензалацетофеноне	2169
513.	Қалау А.Қ.	Химия сабағында білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудағы контекстік тапсырмалардың рөлі	2171
514.	Қожамұратова Ұ.М.	Өңдеу нәтижесінде алынған көміртекті адсорбенттердің физико-химиялық негіздерін зерттеу	2176
515.	Қойшыбайқызы Т.	ZnO@PC және Cu/ZnO@PC композициялық трек мембраналарын норфлоксацинді жою үшін синтездеу	2179
516.	Молдалиева А.	Квантово-химическое исследование производных бензимидазола	2183
517.	Муканов М.К.	Определение массовой доли подвижных соединений фосфора в почве по методу Мачигина с использованием автоматического анализатора сегментированного потока SKALAR SAN++	2186

518.	Мұрат М.Ж.	Координациялық қосылыстар химиясы бойынша зертханалық курсты әдістемелік қамтамасыз етудегі онлайн материалдардың рөлі	2188
519.	Нұралина А.Ж.	Химия сабағында білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру	2192
520.	Пармантай Қ.Е.	Химияны оқу барысында оқушылардың өзіндік іс-әрекетін олардың интеллектуалдық дамуының құралы ретінде ұйымдастыру	2197
521.	Пердеханова А.А.	Дәрілік өсімдіктерді зерттеу барысында студенттердің зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру	2202
522.	Сарсенғалиева А. Н.	Актуальные проблемы в химическом образовании для инженерных специальностей и предлагаемые решения	2206
523.	Серікбай А.М.	Мектеп оқушыларының химияға қызығушылығын қалыптастырудың тиімді жолдары	2209
524.	Сыздық А.Ф.	Полимерлер мен ауыр мұнай қалдықтарын қолданып, битумның қасиеттерін жақсарту	2213
525.	Ташманова Ж.А.	Химияны оқытуда STEM технологиясын пайдалану	2217
526.	Тобжанова А.Р.	Мыс(II) галогенидтері – ацетамид – қышқыл жүйесі негізінде координациялық қосылыстар: синтездеу және физика-химиялық қасиеттерін зерттеу	2222
527.	Тұрсынәлі Қ.	Қазіргі мектепте «Жаңа заттар мен материалдарды өндіру» элективті курсын оқыту: тәжірибе және нәтижелер	2227
528.	Хамит А.Ж.	PASS ONLINE пайдалана отырып N-бензоилпиперидин туындыларының биологиялық белсенділігін болжау	2232
529.	Шаихова Ж.Е., Калимолдина Л.М.	Целлюлозалық сорбенттер арқылы шарап материалдарын сорбциялық тазартуды зерттеу	2237
530.	Шатлыкова А.Т.	WOLFRAM ALPHA жасанды интеллект құралын химияны оқыту процесінде қолдану мүмкіндіктері	2241
531.	Adil K.Y.	Using the getcourse online platform for the unified national test in chemistry	2245
532.	Bazhikova Z.	Research of biologically active compounds from plants of the genus ACHILLEA L.	2249

СЕКЦИЯ 4.

МАТЕМАТИКА, МЕХАНИКА И МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 4.1 МАТЕМАТИКА

5. Бердіғалиев Ә. Су ресурстары және олардың мониторингі. – Алматы: ҚазҰУ баспасы, 2017.

6. <https://www.booksite.ru/fulltext/>

ӘОЖ 911.3:33

СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ ТАМАҚ ӨНЕРКӘСІБІНІҢ ДАМУ ЖАҒДАЙЫ

Аманжолова Аружан Бауржанқызы

amanzholova.2026@mail.ru

6B05209-География БББ 4 курс білім алушысы,

Л.Н Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Оспанова Г.Ш.

Тамақ өнеркәсібі ауыл шаруашылығымен тығыз байланысты, өйткені өсімдік және жануар текті шикізатты пайдаланады. Солтүстік Қазақстан облысында ауыл шаруашылығының үлесі басым. Ауыл шаруашылығы өңірдің жалпы өнімінде 23,6%-ын құрайды және облыс экономикасының айқындалушы және негізгі саласы болып табылады.

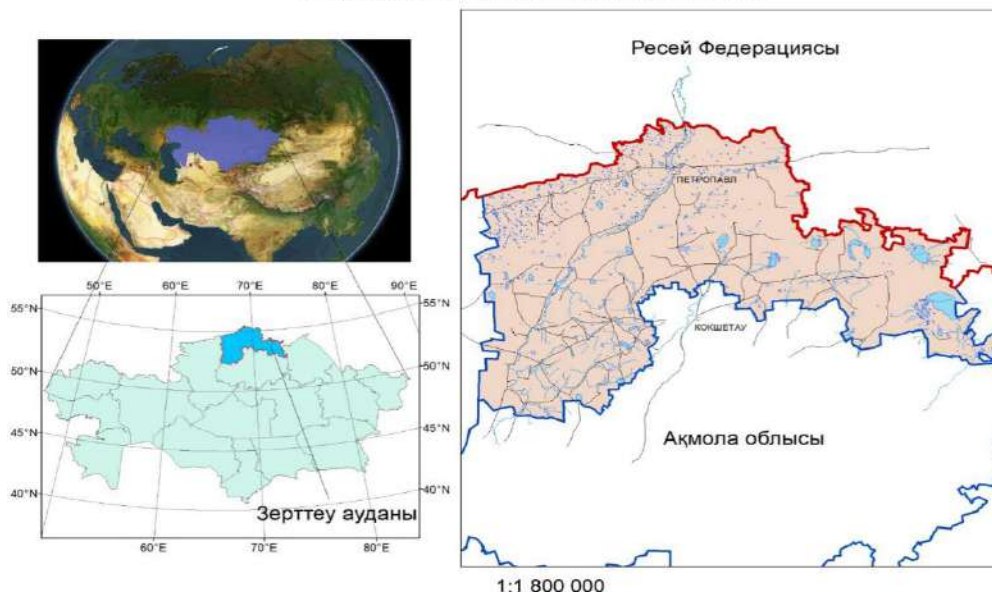
Қазіргі таңда тамақ өнеркәсібін дамыту азық-түлік қауіпсіздігі тұрғысынан да, Қазақстанның ауыл шаруашылығын дамыту тұрғысынан да стратегиялық маңызды бағыт болып табылады. Осы стратегиялық мақсатты жүзеге асыруда Солтүстік Қазақстан облысының мүмкіндіктері зор.

Солтүстік Қазақстан облысы Қазақстанның қиыр солтүстігінде орналасқан, Батыс Сібір жазығының оңтүстік шетін және Қазақтың ұсақ шоқысының солтүстік шетін алып жатыр. Солтүстігінде Ресей Федерациясының Қорған, Түмен және Омбы облыстарымен, шығысында Қазақстан Республикасының Павлодар, оңтүстігінде Ақмола, батысында Қостанай облыстарымен шектеседі (1-сурет). Облыс аумағы – 97,99 мың шаршы шақырым және Қазақстан аумағының 3,6%-ын құрайды. Халқының саны 2025 жылғы 1 ақпанға 521, 2 мың адамды құрады, соның ішінде қалалықтар – 258,2 мың адам (49,5%), ауылдықтар – 263 мың адам (50,5%) [1].

Шеткі солтүстік нүктенің координаттары 55°26' с. Е. Және 68°59' ш. Б., шеткі оңтүстік нүкте — 52°13' с. Е. Және 67° ш. Б., шеткі батыс нүктелер — 54° с. Е. Және 65°57' ш. Б., шеткі шығыс нүктелері — 52°50' с. Е. Және 74°02' ш. Б. Облыс 1936 жылы 29 шілдеде құрылды. Орталығы Петропавл қаласы.

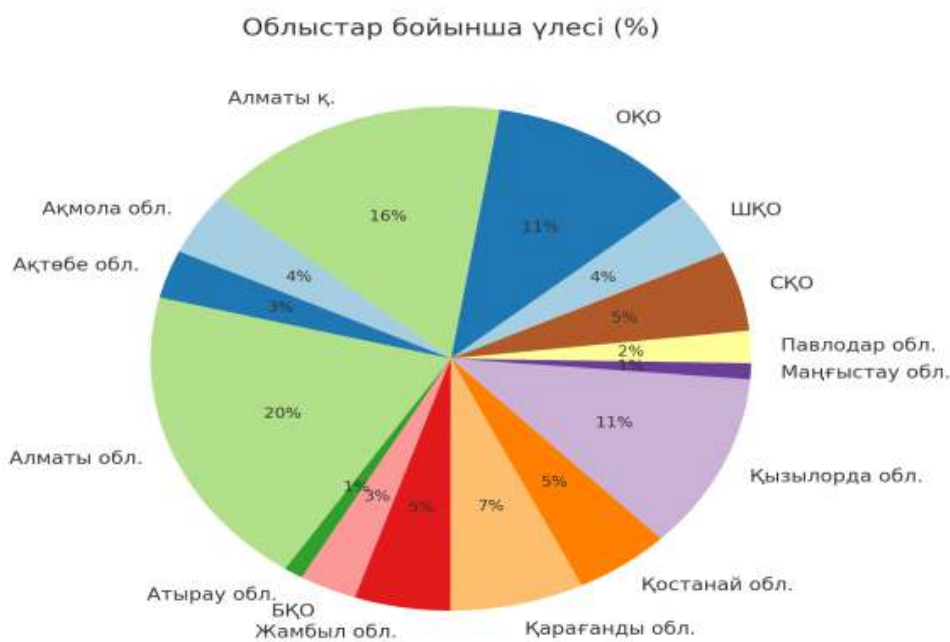
Тамақ өнеркәсібі АӨК-нің ажырамас бөлігі болып табылады, ол тамақ өнеркәсібінің белгілі бір саласын дамыту үшін белгілі бір табиғи жағдайлардың болуын болжайды. Азық-түлік өнеркәсібінің көптеген кіші салаларын дамыту үшін Қазақстанның Солтүстік экономикалық ауданы ең үлкен табиғи әлеуетке ие, атап айтқанда: осы облыстардың климаты, рельефі, топырағы мал шаруашылығы мен егіншіліктің дамуына пайдалы әсер етеді. Солтүстік Қазақстан облысының аумағында тамақ өнеркәсібі кәсіпорындары мынадай негізгі факторлар бойынша орналастырылады: тұтыну, шикізат, тұтыну және шикізат [2].

Зерттеу объекті: Солтүстік Қазақстан облысы

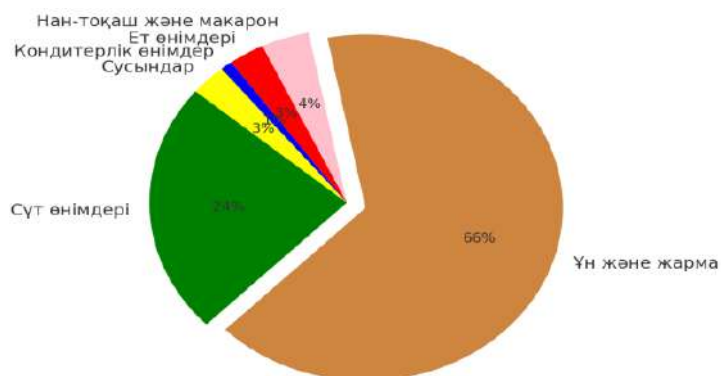
Сурет 1 Солтүстік Қазақстан облысының географиялық орны

Қазақстан Республикасы облыстарының бөлінісінде Солтүстік Қазақстан облысының тамақ өнеркәсібі саласының үлесі 2-суретте көрсетілген [3].

Сурет 2 Өңірлер бойынша СҚО-ның тамақ өнеркәсібінің үлесі, 2024ж.

Солтүстік Қазақстан облысының үлесіне 5% - ы тиесілі. Мұның себебі-азық-түлік өндірісінің үлкен көлемі, тамақ өнеркәсібінің ірі және орта кәсіпорындары саласында орналасуы, сондай-ақ қолайлы табиғи жағдайлар мен кең аумақ. Облыстың тамақ өнеркәсібінің мамандануын салыстыру 3-суретте көрсетілген. [4]

Сурет 3 СҚО өңдеу өнеркәсібінің құрылымы, 2024 ж.

Солтүстік Қазақстан облысында сүт өнімі өндірісінің өсуі осы облыстардың шаруашылықтарында ірі қара мал басының жыл сайын ұлғаюымен байланысты, облыста ІҚМ өсімі 2021 жылдан 2024 жылға дейін: 5,7% құрады [5]. Сүт өнімін шығаратын Солтүстік Қазақстан облысы кәсіпорындарының негізгі үлесін шағын кәсіпорындар құрайды. Облыстың аумағында сүт өнеркәсібін шығаратын 14 кәсіпорын жұмыс істейді. Солтүстік Қазақстан облысының азық-түлік нарығындағы ең ірі және сұранысқа ие кәсіпорындар: «Маслосервис» ЖШС, «Масло-Дел» ЖШС филиалы, «Зенченко және К» КТ, «Ростан» ЖШС [5].

Солтүстік Қазақстан облысында тамақ өнімдерін өндіру көлемі жыл сайын артып келеді (1-кесте).

Кесте 1 Солтүстік Қазақстан облысының тамақ өнімдерін өндіру көлемі, млн. теңге (2020-2024 жж.)

Тамақ өнімдерін өндіру, млн. теңге	2020	2021	2022	2023	2024
Етті қайта өңдеу және консервілеу және ет өнімдерін өндіру	5076.1	7 271,9	8 066,2	10 078,3	12 457,7
Балықты, шаян тәрізділерді және моллюскаларды өңдеу және консервілеу	863.3	691,0	398,7	187,9	54,1
Жемістерді және көкөністерді қайта өңдеу және консервілеу	6289.8	6 044	6 454,7	3 288,3	5 963,2
Өсімдік және мал майы мен тоң майын өндіру	4770.6	8 337,4	11 098,2	15 026,4	18 231,8
Сүт өнімдерін өндіру	38810.4	47 792,0	37 705,4	48 447	55 668,7
Ұн жарма өнімдерін, крахмал және крахмал өнімдерін өндіру	33704.8	37 215,1	27 958	36 655,2	34 978,6
Нан-тоқаш, макарон және ұннан жасалған кондитерлік өнімдерді өндіру	23663.3	25 245,9	15 614,0	15 876,6	18 779,2
Өзге де тамақ өнімдерін өндіру	-284.2	675,5	656,9	2 868,9	2 576,4
Жануарларға арналған дайын азықтар өндіру	5903.0	7 119,8	4 772,1	6 968,4	7 205,8
Сусындар өндіру	3353.7	4 179,1	2 148,5	1 651,8	3 799,4
Кестені [6] негізінде автор құрастырған					

Республикадағы ең соңғы технология бойынша сүт өңдейтін екі жобаның бірі осы облыстың «Зенченко и К» фирмасында жүзеге асып жатыр (4 сурет).

Сурет 4 СҚО-ның «Зенченко и К» фирмасында (автор дайындаған фото)

Бұл фирмада 2023 жылы 800 бас сүтті сиырға арналған кешенінің құрылысы аяқталып, Канададан арнайы асыл тұқымды сиырлар әкелінді. Жылына әр сиырдан 6-8 мың литр сүт алынады. Сондай-ақ облыста мал шаруашылығына арналған басқа да нысандар салыну жоспарлануда. Мәселен Тайынша ауданындағы «Қазэкспортастық» фирмасы 1000 бас ірі қараға арналған сауын кешенін салды. Ал «Атамекен-Агро» 50 мың бас шошқаға арналған кешен салды. Етті құс шаруашылығын дамыту үшін инвестициялық жобалар іске асырылады: қуаты жылына 5 мың тонна «Солтүстік БРОЙЛЕР» құс фабрикасы» ЖШС (Аққайың ауданы), қуаты 500 тонна «Жаңа құс» ЖШС (Қызылжар ауданы), қуаты 100 тонна «Петропавл бройлер» ЖШС (Петропавл қаласы). Көкөніс өндірісін ұлғайту көрсеткіші бойынша картоп пен көкөністерді сақтау бойынша инвестициялық жобалар іске асырылатын болады: қуаты 1,5 мың тонна «Туған Жер» ЖШС, қуаты 2 мың тонна «Стрелец» ЖШС (Есіл ауданы) [6].

Облыста ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу саласында 90 астам кәсіпорын жұмыс істейді. Олардың ішіндегі ірі кәсіпорындар аудандар бойынша 2-кестеде көрсетілген. Облыстан шығатын негізгі өнім түрлері: ұн, сүт және кілегей, сары май, ірімшік пен сүзбе, құрғақ сүт, жарма, макарон өнімдері, шұжық өнімдері.

Кесте 2 Солтүстік Қазақстан облысының тамақ өнеркәсібінің кәсіпорындары (2024 ж.)

№	Тамақ өнеркәсібі кәсіпорындарының атауы	Өнім түрі	Орналасқан жері
1	«Масло-Дел» ЖШС филиалы, «Зенченко және К» КС сүт зауыты, «Молпродукт» ЖШС, «Евразиан Милк» ЖШС», ЭкомолСергеевка « ЖШС,	Сүтті қайта өңдеу	Петропавл қ.
2	„Молсервис“ ЖШС	Сүтті қайта өңдеу	Қызылжар ауданы
3	„Ростан“ ЖШС	Сүтті қайта өңдеу	Аққайың ауданы
4	„Тайынша майы“ ЖШС, „Петровская КЗ“ ЖШС“Лера-Норд“ ЖШС	Сүтті қайта өңдеу	Тайынша ауданы
5	„Гормолзавод“ ЖШС	Сүтті қайта өңдеу	Айыртау ауданы
6	ЖК „Пальчик В.Т“	Сүтті қайта өңдеу	М. Жұмабаев ауданы
7	ЖК „Викос“, ЖК „Перлини“,	Сүтті қайта өңдеу	Ғ. Мүсірепов ауданы
8	„Сергеевка Сүт Өнімдері“ ЖШС	Сүтті қайта өңдеу	Шал ақын ауданы
9	Мол-ТД»АӨК өндірістік кооперативі	Сүтті қайта өңдеу	Аққайың ауданы
10	„Мясокомбинат Леонтьева“ ЖШС, „Казмясопродукт“ЖШС, „СК-Мясопродукт“ ЖШС, „Фрегат“ ЖШС, ЖК „Шаров“	Етті қайта өңдеу	Петропавл қ.
11	ЖК „Меденников“	Етті қайта өңдеу	Аққайың ауданы
12	ЖК „Ищенко П.М.“, ЖК „Клименко“	Етті қайта өңдеу	Ғ. Мүсірепов ауданы

13	«Тайынша-Астық» ЖШС, «EMC-agro» ЖШС,	Етті қайта өңдеу	Тайынша ауданы
14	„Загот Интер“ ЖШС, „КазПродРесурс“ ЖШС	Етті қайта өңдеу	Қызылжар ауданы
15	„филиал Масло-Дел“ ЖШС	Өсімдік майын өндіру	Ғ. Мүсірепов ауданы
16	„Династия -Агро“ ЖШС	Өсімдік майын өндіру	Жамбыл ауданы
17	„Тайынша май „ ЖШС	Өсімдік майын өндіру	Тайынша ауданы
18	„Султан ЭММК“ АҚ	Макарон өнімдері мен ұн өндіру	Петропавл қ.
19	„Богатырский продукт“ ЖШС	Макарон өнімдері мен ұн өндіру	Петропавл қ.
20	„Егін“ ЖШС	Макарон өнімдері мен ұн өндіру	Есіл ауданы
21	„Мамлютский мукомольный комбинат“ ЖШС	Ұн өндіру	Мамлют ауданы
22	«Фирма Диканши» ЖШС, «DEZ» ЖШС, «Мельница ПХБК» ЖШС, «СевЕсильЗерно» ЖШС, «Кара-Яз» ЖШС, «PETROMALY COMPANY» ЖШС, «Hikmet LTD» ЖШС	Ұн өндіру	Петропавл қ.
23	„КЭСС“ ЖШС	Ұн өндіру	Тимирязев ауданы
24	„Астық Жер“ ЖШС	Ұн өндіру	Ғ. Мүсірепов ауданы
25	„Nord Star“ ЖШС	Ұн өндіру	Қызылжар ауданы
26	«Беркат» ЖШС, «Шахирис» ЖШС, «BioOperations» ЖШС	Ұн өндіру	Тайынша ауданы
27	„Кзылтуский мукомольный комбинат“ ЖШС	Ұн өндіру	Уәлиханов ауданы
28	РахатОпт ЖШС	Жарма өндіру	Петропавл қ.
Кестені СҚО обл а/ш басқармасы мәліметтері [7] негізінде автор құрастырған			

Солтүстік Қазақстан облысында статистика департаментінің деректеріне сәйкес 2023 жылғы қаңтар-қыркүйекте тамақ өнімдері өндірісінің облыстық көлемі ақшалай мәнде 102,6 млрд.теңгені құрады, нақты көлем индексі 106,0%. Азық-түлік өнімдерін өндіретін кәсіпорындар 2023 жылдың қаңтар-қыркүйек айларында өнеркәсіп өндірісінің облыстық көлемінің 49%-ын және өңдеу өнеркәсібінің 65%-ын өндірді. Азық-түлік өнімдерін өндіру көлеміндегі негізгі үлесті: сүт саласы 36,3% (37,2 млрд. теңге), астық өңдеу саласы 20,4% (20,9 млрд. теңге), нан-тоқаш және ұн өнімдері 13,9% (14,3 млрд. теңге), ет өңдеу саласы 7% (7,2 млрд. теңге), май өңдеу саласы 11,8% (12,1 млрд. теңге), өзге де өнімдер өндірісі 10,6% (12,1 млрд. теңге), (10,9 млрд. теңге), ұн 217,7 мың тонна, бұл өткен жылғы деңгейден 7,7%-ға артық, өсімдік майы 34,9 мың тонна, бұл өткен жылмен салыстырғанда 19,8%-ға артық, сүт және кілегей 131,6 мың тонна. Бұл өткен жылмен салыстырғанда 1,8%-ға артық, сары май 2 679 тонна, өткен жылдың деңгейінен 24,2%-ға артық, ірімшік пен сүзбе 1 445 тонна, өткен жылдың деңгейінен 9,1%-ға артық, макарон өнімдері 19 314 тонна, өткен жылдың деңгейінен 1,4%-ға артық, шұжық өнімдері 1154 тонна, өткен жылдың деңгейінен 24,5%-ға артық, құрғақ сүт 525 тонна, ет консервілері 28 тонна, бұл өткен жылдың деңгейінен 16,7%-ға артық өндірілген [7].

Облыстың өңдеу кәсіпорындарынан «Сұлтан ЭММК» АҚ» елімізде және шетелде танымалдыққа ие. Сапасы жоғары, бағасы да қолжетімді алуан түрлі өнімдер шығарады. Республикада өндірілетін макарон өнімдерінің 30 пайызы кешеннің үлесіне тиеді. Тамақ өнеркәсібінің саласында Петропавл ет комбинатының сүт-май зауыты, ұн тарту зауыттарының да маңызы зор. Олар сапасы жоғары өнімдерін шетелге шығарады. Мысалы, Ресейдің шекаралас Қорған, Омбы және Түмен облыстарына азық-түлік «Казмясопродукт» ЖШС, «Зенченко және К» КС, «Радуга» ЖШС, «Петропавл-Кондитер» ЖШС, Vizavicompany» ЖШС, «Богатырский Продукт» ЖШС, «Молпродукт» ЖШС, «Тайынша-Астық» ЖШС және т.б. кәсіпорындарынан жеткізіледі [8].

Сонымен, облыстың тамақ өнеркәсібі жедел қарқынмен дамып келеді. Облыстың азық-түлік өнімдерін өндіретін кәсіпорындары өнеркәсіп өндірісінің облыстық көлемінің 48%-ын және өңдеу өнеркәсібінің 65%-ын өндірді. Тамақ өнеркәсібін дамытудың үш бағыты бар: 1. Дәнді дақылдарды өңдеу – тазалау және кептіруден бастап, ұнтақтап, дайын нан өнімдерін жасауға дейін; 2. Етті өңдеу, шұжық өнімдерін, ет консервілерін өндіру (Петропавл ет комбинаты); 3. Сүтті өңдеу, сүт өнімдерін өндіру. Осылайша, Қазақстан мен Солтүстік

Қазақстан облысының азық-түлік қауіпсіздігіне қол жеткізу, ауыл шаруашылығын дамытудың табиғи алғышарттарын ескеру және мемлекеттік органдардың, ғылыми орталықтардың, ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің өзара іс-қимылына, болжамды нарық сұранысын бағалайтын маркетингтік жүйеге және агроөнеркәсіп кешеніндегі инновацияларды коммерцияландыруды дұрыс ұйымдастыру мен цифрландыру негізінде ғана мүмкін болады. Құнарлы қара топырақты сақтау және қалпына келтіру бойынша да белсенді шаралар жүргізу керек.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. <https://www.stat.gov.kz/region/264023> қаралған күні 18.04.2025
2. Агроклиматические ресурсы Северо-Казахстанской области: научно-прикладной справочник/Под ред. С.С. Байшоланова – Астана, 2017.-125 с.
3. Солтүстік Қазақстан облысының ауыл, орман және балық шаруашылығы/ Статистикалық жинақ / Петропавл 2023, 124 б.
4. (<https://primeminister.kz/kz/news/reviews/reviewssoltustik-kazakstan-oblysynda-ondeu-onerkasibi-turakty-damyp-keledi-1112355>).
5. План развития Северо-Казахстанской области на 2021-2025 годы. Петропавловск 2021, 89с.
6. Солтүстік Қазақстан облысының өнеркәсібі. Статистикалық жинақ, Петропавл, 2023, 115б
7. <https://www.gov.kz/memleket/entities/sko-agro/press/article/details/93327?lang=kk>
8. Сансызбаева А.Б., Саипов А.А., Дунец А.Н. Экономическая интеграция как фактор пространственного развития приграничных регионов Северо-Казахстанской области, Материалы Международной научно-практической конференции, Омск 2020, 180-185 с.

УДК 574.589

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЙОНИРОВАНИЯ ТЕРРИТОРИЙ ТУРИСТИЧЕСКИХ ЗОН

Ахметбекова Гульнара Сагынтаевна

gulnara---89@mail.ru

Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, город Астана, Казахстан,
докторант 2 курса ОП 8D05213 География, Астана, Казахстан
Научный руководитель – Саипов А.А.

Введение

Районирование территорий — это процесс деления пространства на отдельные функциональные зоны, каждая из которых предназначена для выполнения определённых функций. В контексте туризма это деление направлено на оптимальное использование природных, культурных и инфраструктурных ресурсов для обеспечения максимальной эффективности и устойчивости туристической деятельности. Районирование позволяет рационально распределять виды туризма по территориям, минимизируя их негативное влияние на окружающую среду и улучшая качество отдыха для туристов. Районирование в туризме включает в себя как физическое разделение территории, так и организацию и распределение функций, которые будут исполняться в каждой зоне. Например, для зоны отдыха могут быть выделены определённые участки пляжей или горных районов, а для оздоровления — территории с наличием лечебных источников, санаториев и медицинских комплексов.

Основная часть